

DOCUMENTE DIN ARHIVE FRANCEZE REFERITOARE LA REFACEREA INFRASTRUCTURII FERROVIARE ȘI MARITIME ÎN DOBROGEA. 1918 - 1919

colonel (r) Remus MACOVEI*

1. Ocuparea Dobrogei de către trupele Puterilor Aliate

1.1. Capitulara Bulgaria și consecințele sale.

Faptul că nu a primit, în urma Tratatului de la Buftea – București, întreaga Dobroge, a provocat nemulțumirea Bulgariei. Primul ministru Vasil Radoslavov, progerman, a fost înlocuit cu Alexander Malinov, care a început să se distanțeze de Germania. Acesta face numeroase demersuri pentru rezolvarea problemei Dobrogei, conform pretențiilor bulgare. Germania va fi nevoită să cedeze, și la 25 septembrie / 8 octombrie 1918, delegații Germaniei, Austro – Ungariei, Turciei și Bulgariei vor semna un Protocol prin care Dobrogea se cedează în întregime și fără nicio restricție, Bulgariei.

Armata de Orient, compusă din 8 divizii franceze, 9 grecești, 6 sârbe, 4 britanice și 1 italiană, comandată de generalul Frchet d' Esperey, declanșează, la 2/15 septembrie 1918, ofensiva care se va solda cu capitulara Bulgariei, la 16 / 29 septembrie 1918. La încheierea armistițiului un aport important și-a adus, conform lui Alexandru Marghiloman, consulul SUA la Sofia, care a însoțit delegația bulgară la Salonic.¹

Convenția de armistițiu semnată la Salonic, între Bulgaria și Comandamentul Aliat, prevedea ocuparea Bulgariei de către trupele Antantei, fiind prorogată de Sobrania, la 17/30 septembrie 1918. Pentru România, prezenta interes faptul că armata bulgară era demobilizată, cu excepția a trei divizii, fiecare având în componere 16 batalioane și a patru regimente de cavalerie. Una dintre acestea, Divizia 4 Preslav, a fost destinată apărării Dobrogei.

Armistițiul lăsa Dobrogea sub administrație bulgară și nu conținea nicio precizare referitoare la statutul juridic al regiunii.

La 20 septembrie/3 octombrie 1918, regele Ferdinand de Saxa - Coburg Gotha abdică în favoarea fiului său, Boris al III –lea, care semnează la 21 septembrie / 4 octombrie 1918 Decretul Regal nr.1 prin care este anunțată demobilizarea trupelor bulgare.

---

* Președinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” filiala județeană Constanța.

¹ Alexandru Marghiloman, *Note politice, vol. III*, Edit. Machiaveli, București, 1995, p. 186.

La 30 septembrie / 13 octombrie 1918, generalul Burmov ordonă ca, „*deocamdată, trupele din Dobrogea să nu fie demobilizate, ele urmând să apere frontiera de nord – est. Dacă românii vor traversa Dunărea cu forțe superioare, aceste trupe ar fi trebuit să se retragă, pas cu pas, până pe aliniamentul Rasova – Cobadin – Tuzla, unde apărarea urma să fie preluată de Divizia 4 Preslav.*”²

La 17 / 30 octombrie 1918, la Sofia se formează o largă coaliție guvernamentală, condusă tot de Alexander Malinov. Un rol deosebit de important va reveni în noul guvern lui Teodor Teodorov, ministrul de externe, care și-a asumat ca obiectiv: „*ceea ce nu s-a putut obține prin forța militară, va trebui recucerit prin mijloace diplomatice.*”³

În ciuda Protocolului de la Berlin din 12 / 25 septembrie 1918, Administrația germană temporară a nordului Dobrogei, a continuat să existe în spatele liniilor bulgare, pentru că mareșalul Mackensen nu dorea să renunțe la controlul căii ferate Cernavoda – Constanța și a portului Constanța.⁴ Potrivit estimărilor făcute de col. Popov, reprezentantul militar bulgar în România ocupată, la 2 / 15 octombrie 1918, în zona etapelor din Dobrogea se aflau în jur de 5.000 de militari germani.⁵

La începutul lunii noiembrie 1918, trupele germane au început să evacueze nordul Dobrogei, La 21 octombrie / 3 noiembrie 1918, generalul Unger părăsind Constanța cu întregul său comandament.⁶

Prăbușirea frontului bulgar generează o reacție în lanț, trupele aliate înaintază cu majoritatea forțelor spre nord, pentru a elibera Albania, Serbia, Muntenegru, Bosnia – Herțegovina, amenințând Austro – Ungaria. Pe direcția secundară se dezvoltă ofensiva prin Tracia spre Istanbul, pentru a forța capitularea Turciei.

Între aceste două grupări de forțe se înființează Armata de Dunăre (Divizia 16 colonială, Divizia 13 Infanterie franceză și Divizia 26 britanică), comandantul acesteia fiind numit generalul H. M. Berthelot.⁷ Acesta recunoște că „*a părăsit Parisul cu misiunea foarte clară de a face ca*

---

² *Ibidem*, p. 262.

³ *Ibidem*, p. 260.

⁴ Giorgi Markov, *The Great War and the bulgarian sword over the Balkan knot. 1914-1919*; „G.S.Rakovski” Național Defense College, 2017, p. 261.

⁵ Durjaven Voenen Istoriceski Arhiv, fond 42, opis 2, a.e. 476, f. 1.

⁶ Giorgi Markov, p. 262.

⁷ Cristian Negrea – Mobilizarea și operațiunile din 1918, în revista *Tactica și strategia*, decembrie 2014, p. 21.

*România să intre în acțiune de partea noastră.*⁸ Generalul francez reușește în demersul său, guvernul român declară din nou război Germaniei și se angajează în acțiuni militare alături de trupele Armatei de Dunăre, joncțiunea celor două armate urmând să aibă loc la Ploiești, punând astfel forțele comandate de A. Mackensen într-o situație extreme de dificilă.

La 16 / 29 octombrie 1918 grupul principal aliat se apropie de Sava, Turcia este silită să încheie armistițiul la 19 octombrie / 1 noiembrie 1918, iar în urma înfrângerilor pe frontul italian, la 21 / 3 noiembrie 1918, Austro-Ungaria încheie armistițiul de la Villa Giusti. În scurt timp, în localitatea Compiègne, la 30 octombrie / 11 noiembrie 1918, se va încheia armistițiul dintre Germania și Puterile Aliate, document semnat de către mareșalul Foch, amiralul sir Roselyn Wemyss, generalul Maxime Weygand, contele Alfred von Oberdoff, Mathias Erzberger, generalul von Winterfeldt și capitanul Vanselow.

Referitor la România acest document prevedea obligația Germaniei de a elibera și repatria toți prizonierii de război, de a evacua toate trupele din România și de a înceta rechizițiile pentru trupele germane care se mai aflau încă pe teritoriul României, de a evacua porturile de la Marea Neagră. **Acest document conținea o prevedere deosebit de importantă pentru România - anularea prevederilor Tratatului de pace de la București semnat la 24 aprilie / 7 mai 1918 și a tuturor actelor adiționale care l-au însoțit.**

La 24 octombrie / 6 noiembrie 1918, guvernul Alexandru Marghiloman demisionează, fiind înlocuit cu guvernul Constantin Coandă. Regele decretează mobilizarea și ordonă intrarea Armatei Române în teritoriul ocupat.

La 27 octombrie / 9 noiembrie 1918, România reintră în război împotriva Puterilor Centrale, guvernul român adresând trupelor de ocupație inamice un ultimatum, prin care le cere să părăsească teritoriul României. În ziua următoare, prin Înaltul Decret nr. 3179 întrega armată este trecută pe picior de război.

Din ordinul noului șef al Marelui Cartier General, generalul Constantin Prezan, se constituie două detașamente pentru preluarea controlului asupra orașelor Focșani și Braila, concomitent cu acțiunea unor detașamente destinate să intre pe teritoriul Dobrogei.⁹ Cea mai importantă

---

⁸ *Direcția Generală a Arhivelor Statului – 1918 la Români. Desăvârșirea unității naționale statale a poporului român. Documente extreme. 1916 – 1918, volumul II, Edit. Științifică și Enciclopedică, București - 1983, p. 1127.*

⁹ Petre Otu, *Mareșalul Constantin Prezan. Vocea datoriei*, Edit. Militară, București, 2008, p. 255.

acțiune a avut loc la Tulcea, în ziua de 29 octombrie / 11 noiembrie 1918, ea soldându-se cu un eșec, un soldat fiind ucis, ceilalți militari români fiind luați prizonieri de către bulgari.

Tot în ziua de 29 octombrie / 11 noiembrie 1918, plutonul de grăniceri de la Reni, trece Dunărea în Dobrogea, îndreptându-se spre localitățile Isaccea, Niculițel și Luncașița, dar întâlnind forțe bulgare superioare care opun rezistență, se retrage pe malul stâng al Dunării, la pichetele Cartal și Satu Nou.¹⁰

1.2 Evacuarea trupelor și administrației bulgare din Dobrogea

Până la Armistițiul de la Salonic în Dobrogea rămâne numai Divizia de cavalerie.

La 21 septembrie / 4 octombrie 1918, Divizia 4 Preslav este trimisă, cu aprobarea autorităților de ocupație, în Dobrogea dispunându-se pe aliniamentul Rasova – Cobadin – Tuzla. Deasemenea, au fost trimise și 4 regimente de cavalerie.

La 22 octombrie / 4 noiembrie, generalul Ivan Lukov ordonă „*Diviziei 4 Preslav să-și concentreze atenția asupra căii ferate Cernavoda – Constanța și să ocupe zona cu garnizoane stabile, simultan cu retragerea foștilor aliați. Unitățile din Dobrogea urmau să rămână în nord, iar în cazul unei ofensive românești ar fi urmat să se retragă pe aliniamente succesive pe poziția Cobadin, unde ar fi găsit sprijinul Diviziei 4 Preslav.*”¹¹

Georges Clemanceau, ordonă generalului Franchet d'Esperey să anunțe autoritățile de la Sofia că trupele bulgare trebuie să evacueze întreaga Dobroge, până la frontiera stabilită în august 1913.¹² Guvernul bulgar a fost înștiințat că evacuarea se va executa sub supravegherea Diviziei 26 britanice, termenul de evacuare stabilit la data de 8 / 21 noiembrie 1918 de către generalul H. M. Berthelot, fiind de cinci zile.¹³ Evacuarea urma să se execute în două etape. În prima etapă trupele bulgare trebuiau să ajungă, până la 16/29 noiembrie, la 12 km sud de linia de cale ferată Constanța – Cernavodă. În etapa a doua retragerea trebuia încheiată la 22 noiembrie / 5 decembrie 1918 în spatele liniei stabilită prin Tratatul de la București (1913)¹⁴.

---

¹⁰ Teodora Giurgiu, Silviu Daniel Nicolae, *Dobrogea în ecuația păcii și războiului*, în „Dobrogea și Marea Unire la centenar”, Edit. Tipo Moldova, Iași, 2018, p. 279.

¹¹ Ghiorgi Markov, *op. cit.* p. 262.

¹² General Radu R. Rosetti, *Mărturisiri (1914 - 1919)*, Edit. Modelism, București, 1919, p. 275.

¹³ Petre Otu, *op. cit.*, p. 260.

¹⁴ Nicolina Ursu, *Dobrogea un măr al discordiei?*, în revista „Document” nr. 4 (26)/2004, p. 17.

Considerând aceste dispoziții drept o încălcare a armistițiului de la Salonic, Alexander Malinov s-a opus tăios acestor cereri care contraveneau prevederilor tratatului, dar ceilalți membri ai guvernului au manifestat o atitudine de resemnare. În aceste condiții guvernul bulgar a demisionat. Noul guvern, condus de Teodor Teodorov, a primit asigurări că prezența trupelor române nu va fi permisă în Dobrogea și că, temporar, administrația bulgară va fi menținută. A fost anunțată hotărârea Puterilor Aliate ca Dobrogea să fie ocupată de trupe aliate (engleze și franceze), până la o viitoare decizie a Conferinței de pace.¹⁵ În aceste condiții, guvernul de la Sofia decide că trupele bulgare pot începe evacuarea Dobrogei. Garnizoanele bulgare din Constanța, Medgidia și Cernavoda au fost reduse la dimensiunea unui batalion mixt, cu sarcini de pază.¹⁶

Noul prim ministru bulgar spera că retragerea se va opri la granița definită de Tratatul de la București (1918).¹⁷ La 10 / 23 noiembrie 1918, Statul Major al Armatei bulgare a ordonat „*retragerea trupelor la sud de linia ferată Constanța – Cernavoda, datorită unor urgente considerațiuni politice*”¹⁸

La 12 / 25 noiembrie 1918, Georges Clemanceau a trimis o telegramă generalului Franchet d’Esperey în care ordona să fie ocupată în cel mai scurt timp posibil Constanța de forțe aliate, considerând că pentru menținerea ordinii să se dea ocupației din Dobrogea un „*caracter provizoriu și internațional din care să fie excluși bulgarii și românii*.”¹⁹

În ziua de 13/26 noiembrie 1918, la Giurgiu s-a desfășurat întâlnirea dintre generalul H.M.Berthelot și generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General român. Cu această generalul român a fost informat că, după retragerea trupelor bulgare, autoritățile civile române puteau să se reinstaleze în Dobrogea.

Pentru asigurarea ordinii în zonă, s – a stabilit dislocarea a două regimente aliate, care urmau să fie dispuse astfel:

- Regimentul francez în Dobrogea veche, având batalioanele dislocate la Constanța, Medgidia și Cernavoda;
- Regimentul englez în Cadrilater, având batalioanele dislocate la Bazargic, Silistra și Turtucaia.²⁰

---

¹⁵ Tsentralen Durjaven Arhiv, fond 176k, opis 3, a.e. 1385, ff. 1 – 9.

¹⁶ Ghiorgghi Marcov, *op. cit.*, p. 262.

¹⁷ *Ibidem*, p. 263.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Radu Cornescu, *Portul nostrum – 1918 - 1919; Trupe engleze, franceze și italiene întră în Dobrogea*, în Vocea Constanței, 5 septembrie 2016, p. 2.

²⁰ Petre Otu, *op. cit.*, p. 262.

La 15 / 27 noiembrie 1918, exasperat de faptul că generalul Franchet d'Esperey a impus doar retragerea trupelor bulgare din Dobrogea, nu și a autorităților civile, generalul Berthelot solicită lui Clemanceau, printr-o telegramă, anularea acestei măsuri²¹. Urmare a acestui demers, se ordonă ca și administrația civilă să se retragă treptat din Dobrogea. Planificarea stabilită de generalii H.M. Berthelot și Franchet d'Esperey, prevedea ca această operațiune să se desfășoare astfel: din județul Tulcea pe 25 noiembrie /8 decembrie 1918; din județul Constanța pe 30 noiembrie/12 decembrie; din județul Durostor pe 5/18 decembrie 1918; din județul Caliacra pe 11 /24 decembrie 1918.²²

Din ordinul primului ministru, Teodor Teodorov, începând cu data de 20 noiembrie / 3 decembrie 1918 se declanșează “*părăsirea graduală*” a Dobrogei de către autoritățile civile bulgare. Conform ordinului generalului Paul Chretien acestea urmau să fie înlocuite de “*autoritatea militară de ocupație*” anglo – franceză până la decizia Conferinței de pace.²³ Ulterior se va stabili ca autoritățile administrative românești să se instaleze în fiecare județ “*a doua zi după plecarea bulgarilor*”²⁴

În decursul lunii decembrie 1918, trupele și autoritățile bulgare încep evacuarea din Dobrogea, întreaga operațiune desfășurându-se în perioada 12/25 noiembrie 1918 - 06/19 ianuarie 1919.²⁵

2. Aspecte privind activitatea trupelor franceze în Dobrogea

2.1. Instalarea trupelor Puterilor Aliate în Dobrogea

Primele trupe aliate care pătrund în Dobrogea, marcând la 11/24 noiembrie 1918, începutul ocupației militare aliate, sunt subunități din Brigada 228 Infanterie Britanică, care s-au dispus la Cernavodă și Medgidia. A doua zi, ele vor intra în Constanța, având în frunte pe generalul W.J. Ross, comandantul trupelor engleze din Bulgaria.²⁶

Dobrogea, conform prevederilor Tratatului de la Berlin (1878) și Tratatului de la București (1913), aparținea de drept României, având în vedere faptul că prin Armistițiul încheiat între Germania și Puterile Aliate din 30 noiembrie/11 noiembrie 1918 se anulau prevederile Tratatului de la București și actele sale adiționale. În mod normal, trupele și administrația

---

²¹ Radu R. Rosetti, *op. cit.*, pp. 287 – 288.

²² Nicolina Ursu, *Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 – decembrie 1919)*, în Anuarul Muzeului Marinei Române, III/2 - 2000, p. 174.

²³ Ghiorgi Markov, *op. cit.*, p. 265.

²⁴ *Ibidem*, p. 265.

²⁵ Potrivit lui Ghiorgi Markov trupele din Dobrogea au început retragerea din Dobrogea la 16/ 29 noiembrie 1918 orele 06.00 a.m., *op. cit.* p. 266.

²⁶ Valentin Ciorbea, *Evoluția Dobrogei între 1918 – 1944*, Edit. Ex Ponto, Constanța - 2005, p. 56.

civilă bulgară instalate în Dobrogea ar fi trebuit să se retragă, ele fiind înlocuite de trupele și administrația civilă română. Acest lucru nu s-a întâmplat. Italia, Marea Britanie și S.U.A., doreau să menajeze Bulgaria care, prin capitularea sa, a destabilizat frontul balcanic, contribuind la scurtarea perioadei de până la încheierea Primului Război Mondial. Singură Franța s-a opus acestui curent. În plus toate aceste state aveau mari interese politice, economice și militare în zonă, hotărând că ocupația militară a Dobrogei este soluția optimă, până la încheierea Conferinței de Pace.

Oficial, scopul ocupației militare, conform Proclamației adresată de generalul Berthelot, îl constituia asigurarea ordinii pe timpul instalării autorităților civile românești în Dobrogea, **sub protecția și controlul trupelor aliate.**

Trupele engleze pătrund în Cadrilater stabilindu-se în orașele: Silistra, Turtucaia, Bazargic, iar cele din Brigada 228 ocupă, în perioada 11/24 - 12 /25 noiembrie 1918, orașele Cernavodă, Medgidia și Constanța.²⁷ Odată cu sosirea trupelor franceze, trupele engleze vor părăsi Dobrogea Veche, retrăgându-se în Cadrilater.

Trupele franceze se vor desfășura în Dobrogea de Nord astfel: la Tulcea în 24 noiembrie/6 decembrie 1918, la Constanța în 28 noiembrie/10 decembrie 1918, la Cernavodă în 29 noiembrie /11 decembrie 1918 și la Medgidia în 30 noiembrie /13 decembrie 1918.²⁸

La data de 2/15 decembrie 1918, Armata de Dunăre avea dislocate în Dobrogea următoarele forțe: Regimentul 61 Infanterie cu 2 batalioane și 1 companie geniu la Constanța și 1 batalion la Cernavodă – Medgidia – Tulcea; Divizia 26 Infanterie britanică în Dobrogea de sud – Varna.

În timpul ocupației Dobrogei forțele miliatice ale Puterilor Aliate au instituit măsuri specifice stării de asediu: *”localurile publice și școlile au fost închise; s-au interzis adunările și întrunirile publice ale populației dobrogene de origine bulgărească; s-a interzis purtarea de arme de către civili; tipărirea publicațiilor se făcea numai cu aprobarea serviciilor de cenzură.”*²⁹

Pentru cazarea trupelor engleze în Cadrilater și a trupelor franceze în Dobrogea de Nord, Ministerul de Război Român a emis un ordin, care a

---

²⁷ În Constanța, la 12/25 noiembrie 1918, vor pătrunde militari englezi dintr-un batalion de pușcași marini aparținând de Brigada 228 Infanterie britanică.

²⁸ Niculina Ursu, *Rapoarte militare despre Dobrogea la sfârșitul Primului Război Mondial*, în „Anuarul Muzeului Marinei Române”, V - 2002, p. 316.

²⁹ Idem, *Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 – decembrie 1919)*, în Anuarul Muzeului Marinei Române, III/ 2 - 2000, p. 174.

fost transmis prin adresa nr. 62/1918 conducătorilor trupelor aliate, care stabilea condițiile în care acestea vor beneficia de cazare:

- Cazărmile și toate lăcașurile statului locuite de trupele aliate se oferă gratuit, toate trupele ce ocupă lăcașurile militare le vor lua în primire prin procese-verbale și inventare, semnate de un delegat al Ministerului de Război Român, al Direcțiunii Geniului și un delegat al formațiunii aliate. În aceste procese-verbale se vor arăta starea în care se predă localul și mobilierul, rămânând ca pentru stricăciunile ce eventual vor apărea să se trimită în urmă conturile pentru reparațiuni;
- Clădirile particulare rechiziționate pentru trebuințele armatelor aliate se vor plăti de către acestea după evaluarea ce se va face de o comisie mixtă la cererea militarilor aliați. Bineînțeles că orice stricăciuni cauzate acestor locauri vor fi în sarcina trupelor aliate;
- Cartiruirea trupelor la locuitori se va face gratuit;
- Pentru locuințele ocupate de ofițeri, popote și hoteluri cât și la case particulare locațiunea se va plăti în bună înțelegere de cei în cauză; în caz de neînțelegere cei în cauză se vor adresa Comisiei mixte;
- Iluminatul electric cu gaz aerian prin Societatea de Gaz sau Electricitate se va plăti de militarii aliați;
- Apa consumată în cazărmi fiind furnizată de comune se va plăti armatei române. Regimul indicat mai sus este acela ce se aplică și ofițerilor și trupeii armatei române.³⁰

2.2. Situația Dobrogei la instalarea forțelor franceze

În noiembrie 1918, Dobrogea era o regiune devastată, urmare a acțiunilor militare desfășurate pe teritoriul ei în perioada august-decembrie 1916 și secătuită de distrugerile și jaful practicat de fosta administrație militară a Puterilor Centrale în perioada decembrie 1916 - noiembrie 1918.

Autoritățile române, la reinstalare, s-au confruntat cu o multitudine de probleme care mai de care mai dificile: lipsa alimentelor; distrugerea căilor de comunicație și obiectivelor economice; revenirea zecilor de mii de refugiați; lipsa medicamentelor și o situație sanitară scăpată de sub control; problema invalizilor și a orfanilor de război; producerea a numeroase incidente între români și bulgari, ca urmare a comportamentului pătinitor al autorităților militare bulgare în perioada 1916 - 1918; intensificarea mișcării naționalist-iredentiste bulgare, a acțiunilor comitagiilor bulgari și a acțiunilor cu caracter bolșevic.

---

³⁰ Direcția Județeană Constanța a Arhivelor Naționale (D.J.C.A.N.), fond Primăria Constanța, Dosar nr. 23/1918 - 1919, f. 71.

Pentru a se asigura o colaborare eficientă între autoritățile românești și militarii francezi, locotenent colonel Bonureau, prin adresa nr. 30/1919 stabilea următoarele reguli:

„Se interzice ofițerilor sau oamenilor de trupă de a merge încontinuu la Prefectură, Primărie sau alte autorități române în general pentru a adresa direct cereri sau reclamații.

Pe viitor corespondența cu autoritățile române va fi transmisă prin Intendentul șefului de corp sau al serviciului sau domnul comandant al Trupelor Franceze din Dobrogea.

Sigur numai domnul Intendent militar, maiorul garnizoanei și căpitanul Gracie, care lucrează cu delegație din partea comandantului Trupelor Franceze din Dobrogea, au calitatea de a întreține relații direct sau verbal cu autoritățile române. Întreținerea lor va face obiectul unei dări de seamă verbală sau scrisă. Corespondența scrisă va trebui întotdeauna adresată domnului comandant al Trupelor Franceze din Dobrogea. Această regulă nu admite nici-o excepție.

În consecință autoritățile române sunt invitate a nu răspunde la nici-o cerere verbală sau scrisă, care nu va fi în conformitate cu regulile arătate aici. Lt.col. Bonureau, Cdt. Trupelor Franceze din Dobrogea.”³¹

2.3. Situația infrastructurii feroviare și maritime în Dobrogea. Măsuri luate pentru refacerea acestora

Autoritățile civile române imediat după instalare, sub supravegherea autorităților militare franceze, au declanșat activitatea de evaluare a pagubelor produse de regimul de ocupație sistemului feroviar, maritim și fluvial și cu resursele limitate avute la dispoziție vor acționa cu fermitate pentru repunerea în funcțiune a acestora.

O sinteză, avizată de către locotenent colonelul Bonneau, prezintă situația în acest domeniu astfel:

- **Partea întâia - Sistemul feroviar**

„Linia Hamangia – Medgidia - Caraomer cu sediul de plecare la Constanța – spre Dobrici.

a) Stare actuală - Reparații efectuate - Stricăciuni

- Calea ferată - Exploatată din 1916 dintre Medgidia și Dobrici și bună pe tot parcursul ei, așezată pe traverse noi, în stare bună.

- Poduri – Între Hamangia și Medgidia sunt patru poduri demolate și în curs de reparare provizorie. Pot fi folosite doar de mașini mici (ușoare). La km. 220 partea superioară a unui pod a fost lovită, dar poate fi folosit de tren. Între Medgidia și Caraomer nici un pod nu a avut de suferit.

---

³¹D.J.C.A.N., Fond Primăria Constanța, Dosar nr. 29/1918 - 1919, f. 25.

Prize de apă – Între Hamangia și Medgidia există cinci prize de apă, prin aceasta înțelegând pompe și locomobile. La Satu Nou și Cogealac toate motoarele și pompele au dispărut. La câțiva kilometri est Cogealac pompa e la locul ei, dar locomobilul nu mai e de găsit. La Hamangia o pompă a fost ridicată, dar există o a doua ce poate fi folosită, în bună stare.

Între Medgidia și Caraomer prizele de apă vor putea totuși funcționa după minime reparații.

De menționat, că, în conformitate cu uzanțele bulgare, toate aceste utilaje sunt utilizate manual.

Comunicații - Legăturile telefonice și telegrafice sunt active în tot teritoriul.

Aprovizionare – Între Hamangia și Medgidia, vagoane Deganville, părănd a aparține antreprenorului companiei de căi ferate, au transportat cam 10 000 traverse metalice.

La stația Hamangia 8 vagoane de cărbune, 10 vagoane de lemne, cincizeci de tablă ondulată, trei sute de traverse oțel, 30 de tone de lemn (copaci zdraveni), 15 mașini în stare proastă, două la trei mii de elemente de cort, trei mașini agricole în stare proastă, o instalație de baie de campanie, cu încălzire. Pe de altă parte, trei tendere au fost recondiționate, între Medgidia și Caraomer, nu li s-a găsit nici un folos (nici cărbune, nici scule, nici alte materiale).

Au fost găsite treizeci și două de platforme de trei până la cinci tone, ale serviciului maritim din Constanța la Biulbiul³², ce vor fi duse la Constanța.

Construcții – Gări – Stații

Între Hamangia și Medgidia toate stațiile au ușile și ferestrele smulse. În plus, stația de la est Hamangia a suferit mai mult. I-au dispărut acoperișul și planșeele, rămânând doar pereții.

Între Medgidia și Caraomer clădirile garilor au avut de suferit, magazinele din lemn au fost distruse, la fel ca și cantoanele de verificare de la bariere.

Reparații - Nu s-a declanșat nici o acțiune de reparații.

Pagube produse de bulgari - Este dificil de evaluat prin prisma defecțiunilor cauzate în cursul operațiunilor de evacuare a românilor. Pot însă fi de natura celor evaluate anterior pe linia Constanța – Cernavoda.

b) Reparații și intervenții efectuate în regim de urgență

Reparații

- Liniile telefonice și telegrafice, în totalitate.
- Punerea în funcțiune a unei prize de apă la Hamangia.
- Repararea caselor afectate.

---

³² Denumire actuală: Ciocârlia.

Nici o reparație nu a fost efectuată în perspectiva înfruntării anotimpului de iarnă.

c) Folosul adus de îmbunătățirea acestui aliniament

Importanța aliniamentului menționat este secundară. Cu toate acestea, pe măsură ce va fi instalat personalul român va fi posibilă punerea în funcțiune a trei trenuri pe săptămână, în corespondență cu trenurile Constanța - București. Drumul va suferi doar de ce numim „trafic restrâns”. Pentru a evita toate discuțiile anterioare ce au în vedere aliniamentele căilor ferate române și bulgare, comisia de resort din Dobrici va trebuie să returneze integral materialul rulant ce a provenit de la Medgidia.

- **Partea a doua - Navigația fluvială pe Dunăre.**

Aceasta este în perioada de organizare.

Două vapoare „Dobrogea” și „Iași” vor efectua transporturile între Constanța, Tulcea și Brăila. Vor fi utilizate pentru realimentare în portul Tulcea de la Regimentul 58 I.

Nu există încă un serviciu actual în amonte de Brăila. Va fi important ca autoritățile române să creeze un regim regulat de la Brăila la Zimnicea prin Cernavodă – Giurgiu.

Vapour „Stella” va fi utilizat în alimentarea Sistov-ului.

Aprovizionarea unităților staționate pe malurile fluviului (în special pe Sistov-Zimnicea) va fi astfel facilitată. Transporturile se vor face pe calea ferată de la Constanța – Cernavodă prin vasele din amonte de Cernavodă. Transbordarea mărfurilor este ușor de realizat la Cernavodă.

- **Partea a treia**

După realizarea descărcării vapoarelor sosite în portul Constanța va avea loc un proces de dotare a acestui port cu utilaje moderne pentru o rapidă restabilire a funcționității macaralelor”.³³

La **20 ianuarie 1919**, locotenentul colonel Bonneau, comandantul trupelor franceze din Dobrogea, avizează următorul document:

A. Constanța

Serviciile funcționează foarte corect grație sosirii celor 200 de prizonieri austrieci, sosiți astăzi și câtorva docheri civili, coordonați de R 61 I., în grija căruia am încredințat realizarea acestei sarcini.

B. Direcția București

---

³³ <https://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/>, *Commandement des troupes françaises en Dobroudja Base de Constantza. 1918 - 1919.*

- *Între Constanța și Fetești – Trebuie să arăt că am nevoie de locomotivele și vagoanele solicitate de la bulgari. Chestiunea se va soluționa.*
- *Fetești – Serviciul de transbordare funcționează pe cât posibil de bine grație căpitanului Valentini, de la R.61 I, grație pușcașilor și românilor ca și celor două companii din R.61 I. pe care le-am menționat, și mijloacelor de transport, nu mai este necesară altă mână de lucru decât cea promisă, când va sosi în totalitate. Când aceasta se va întâmpla voi retrage una din companii, aceasta însemnând aproximativ 8 zile.*

a. Direcția Galați

Aprovizionarea de către R.58 I. este asigurată la Galați fără probleme.

b. Direcția Șistov

Aprovizionare a D.I.C. 16 pe Dunăre s-a executat prin Cernavodă. În detaliu. Serviciul fluvial român mi-a promis să-mi pună la dispoziție o navă la patru zile după ce am solicitat-o. Am detașat un grup de coloniști la Cernavodă pentru mentenanță și supraveghere a convoiului.

La **22 martie 1919**, Lt. col Bonneau - Comandantul trupelor franceze din Dobrogea, adresează telegrama nr.985/ 4, directorului Căilor ferate din Dobrogea, semnată de generalul Berthelot, cu următorul conținut:

„Ca urmare a dificultăților extreme cu care ne confruntăm în România, pentru asigurarea Companiei de Transporturi, Rețeaua Sofia va remite Companiei românești din gara Dobrici ultimele trei locomotive în stare de rulare ce se mai află în Bulgaria. Înainte de a aviza Compania română, am avizat Rețeaua companiei Sofia care nu primise acest ordin dat de Gen. Chretien, iar derularea se află în curs.”³⁴

2.4. Regulament privind îmbarcarea militarilor în Portul Constanța

Având în vedere faptul că prin portul Constanța se asigura transportul militarilor Puterilor Aliate, destinați, în special, desfășurării acțiunilor împotriva bolșevicilor în zona Odesa, pentru desfășurarea acestei activități în perfectă ordine, locotenent colonelul Bonneau, la **19 decembrie 1918**, emite „*Nota, privind îmbarcările pe mare*”, având caracterul unui ordin permanent, care prevedea:

✓ *Faptele*

De vreme ce un detașament trebuie îmbarcat pe mare ordinele Bazei, transmise celor responsabili de către mai marele garnizoanei, comportă următoarele:

---

³⁴ *Ibidem.*

Dacă la bordul navei se asigură sau nu hrănirea, numărul estimat de zile pentru transportul ofițerilor și trupei, modul de acțiune pe timpul deplasării și, dacă e posibil, acela al desfășurării debarcării;

Indicații asupra efectelor și ustensilelor necesare la încartiruirea trupei la locul unde va primi armament.

✓ *Organizarea detașamentului*

În scopul asigurării unei organizări desăvârșite a detașamentelor toți gradații, fără excepție trebuie să folosiți la aceasta, disciplina la bord trebuie să fie la cel mai înalt nivel al rigorii, este prețul siguranței depline în cazul oricărui accident, altminteri foarte posibil pe mare.

✓ *Comandantul la bord*

Comandantul desemnat trebuie să ia la cunoștință de consemnele de respectat ale portului, acelea privind trupele îmbarcate. Ofițerul său adjunct este însărcinat să cerceteze nava și repartitia pe cabine a ofițerilor și trupei în deplină înțelegere cu comandantul navei.

✓ *Serviciul Medical la bord*

Doctorul numit să asigure serviciul medical se va ocupa să verifice existența la bord a unei aprovizionări corespunzătoare cu medicamente indispensabile. Serviciul medical al marinei sau cel al trupelor terestre vor trebui să asigure necesarul solicitat.

✓ *Statul de organizare*

Îmbarcarea întregului personal militar comportă un anumit stat de organizare conform modelului atașat. Acesta va fi întocmit în trei exemplare de către Corpul sau serviciul care pune respectivul detașament în mișcare și va fi depus la îmbarcare la Biroul Direcției portului. Aceste state ale detașamentelor în deplasare vor fi întocmite prin grija unităților care le au în subordine. Documentele și permisele de transport vor fi înmânate în același timp cu aceste state, pentru viză.”³⁵

**DOCUMENTS FROM FRENCH ARCHIVES RELATING TO THE
RESTORATION OF THE RAILWAY AND MARITIME
INFRASTRUCTURE IN DOBROGEA**

-abstract-

Key Words: Dobrogea, military occupation, allied troops.

The purpose of the military occupation of Dobrogea by the troops of the Allied Powers, according to the Proclamation addressed by General

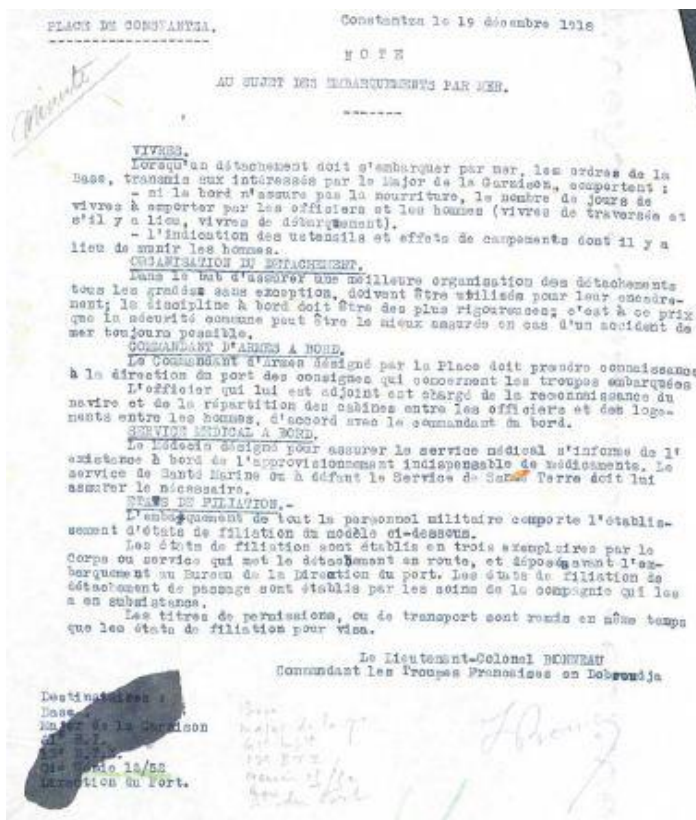
---

³⁵ *Ibidem.*

Berthelot, was to ensure order during the installation of the Romanian civil authorities in Dobrogea, under the protection and control of the allied troops.

The French troops will deploy in Northern Dobrogea as follows: in Tulcea on November 24/December 6, 1918, in Constanța on November 28/December 10, 1918, in Cernavodă on November 29/December 11, 1918 and in Medgidia on November 30/December 13, 1918.

The Romanian civil authorities, with the support of the French military deployed in Dobrogea, after assessing the damage caused by the occupation regime to the railway, maritime and river system, with the limited resources at their disposal, will act firmly to put them back into operation.

Fotodocument – Regulament îmarcare – 19 decembrie 1918